

IN MEMORIAM

Наталья Колесник (Черновци, Україна)

ПРОФЕСОР, ДОКТОР ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

ДМИТРО БУЧКО

(08.11.1937 – 11.02.2014)

11 лютого відійшов у вічність Дмитро Бучко, видатний український мовознавець, знаний у слов'янському світі ономаст, натхненний дослідник та організатор ономастичних студій в Україні, неперевершений дидактик і вчитель, великий патріот рідної землі.

14 лютого родина, друзі, колеги попрощалися з покійним на одному із цвинтарів Чернівців, міста, з яким пов'язані майже тридцять

років його життя, у якому він зустрів свою долю – Ганну Бучко (до заміжжя Лопушанську), сьогодні відомого українського ономаста, викладача з 50-літнім педагогічним стажем; міста, де народилися їхні сини Нестор і Ростислав, де написано чимало праць, зокрема й обидві дисертації; міста, у якому тисячі людей пишаються тим, що вони учні професора Бучка.

Дмитро Бучко народився 8 листопада 1937 року в с. Закіпці (гміна Нова Гребля) Любачівського повіту (тепер Підкарпатського воєводства, Польща). Восени 1945 року родину батьків разом із тисячами іншими українських родин депортували в Україну. Після тривалих поневірянь товарними вагонами 14 жовтня переселенців вивантажили в с. Озерна Зборівського району Тернопільської області і наказали шукати собі житло в зруйнованих війною навколишніх селах. Родина Бучків у кінці жовтня знайшла прихисток у містечку Козлів (нині смт Козівського району Тернопільської області). Тут 1945 року восьмирічний Дмитро пішов до середньої школи, десятий клас якої закінчив 1955 року. З 1955 до 1960 року навчався на філологічному факультеті Львівського університету, на старших курсах почав цікавитися науковою роботою, ґрунтовно вивчав болгарську мову, пробував перекладати українською твори болгарських письменників. По завершенні університету Д. Бучко працював у відділі мовознавства Інституту суспільних наук АН України у Львові (нині Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України), яким керувала проф. Лукія Гумецька. Власне, під її керівництвом почав вивчати історію української мови та українську топонімію – назви населених пунктів. Ономастика і стане в майбутньому основним об'єктом його наукових досліджень.

1966 року посів місце викладача в Чернівецькому університеті, де пройшов шлях від асистента до доктора наук, завідувача кафедри української мови. З вересня 1969 по вересень 1972 року навчався в аспірантурі при кафедрі української мови Львівського університету під керівництвом проф. Івана Ковалика. По завершенні аспірантури, 1972 року, захистив кандидатську дисертацію „Українські топоніми на -івці, -инці в XIV–XX ст”. 1990 року вийшла друком монографія Дмитра Бучка „Походження назв населених пунктів Покуття, у якій простежено розвиток назв поселень цієї історико-географічної території України з XII ст. до наших днів, визначено походження

близько тисячі назв населених пунктів. 1992 року захистив докторську дисертацію „Ойконімія Покуття”. У вересні 1993 року він очолив кафедру українського та загального мовознавства Тернопільського педагогічного інституту. Одночасно в 1998-2003 рр. Дмитро Бучко – професор надзвичайний у Люблінському католицькому університеті, керівник кафедри слов'янських мов, упродовж цього ж періоду читав лекції й у Люблінському університеті ім. М. Кюрі-Склядовської. Там під його керівництвом захистили магістерські роботи понад 20 студентів, виступав пан Професор опонентом докторських дисертацій Г. Нуцковської, Т. Колодинської, Д. Новацької.

Від 1998 року Дмитро Бучко – професор кафедри української мови Львівського національного університету імені Івана Франка.

Професор Д. Бучко залишив по собі вагомий науковий доробок: понад 150 наукових праць із топоніміки України, лексикографії, історії мовознавства. Більшість із них присвячені ойконіміці, вивченню походження та розвитку назв населених пунктів України як у синхронійному, так і в діахронійному аспектах (*монографія „Походження назв населених пунктів Покуття” (1990), статті „Топоніми на -івці, -инці та історія заселення України” (1979), „Ареали українських топонімів на -івці, -инці в XIV–XX ст.” (1980), „Засади укладання ономастичного атласу України”, „Кілька уваг про принципи номінації в ойконімії України” (1997), „Післявоєнне впорядкування назв населених пунктів і його вплив на ойконімію систему України” (1998), „Класифікація ойконімів України (словотвірнo-мотиваційний аспект)” (2001), „Регіоналізми в ойконімії України” (2003), „Відпатронімії ойконіми України на -инці” (2005), „Ойконіми України на -инця” (2007), „Основні принципи і способи номінації поселень у Галицькій землі” (2009), „Особливості номінації поселень на новозаселеній території” (2011);* іншим розрядам власних назв (*„Ороніми Бойківщини: мотиваційна і словотвірна характеристика” (1999, у співавторстві), „Основні принципи (критерії) творення українських ергонімів” (2011),* теоретичним та лексикографічним проблемам ономастики (*„Апелятивна і пропріальна номінації” (2005), „Інверсійний словник ойконімів України” (2001), „Спільне та відмінне у принципах номінації поселень і мікрооб'єктів” (2014), „Онімізація і трансонімізація в ойконімії” (2014);* історії української мови (*„Маловідомі сторінки з*

рукописної спадщини О. Павловського” (1962), *„Словарь малороссійського наречія” О. Павловського*” (1972), *„Іван Верхратський – філолог і природознавець”* (1996), *„Листування Івана Франка з європейськими вченими”* (1998)) тощо. Дмитро Бучко – автор першого в Україні *„Словника української ономастичної термінології”* (2012, у співавторстві з Н.Ткачовою).

Важливою цариною діяльності професора Д. Бучка була участь у редакційних радах кількох українських та зарубіжних часописів (*„Prace językoznawcze”*, *„Вісник Прикарпатського університету”* та ін.), редагування збірників праць, зокрема матеріалів конференцій (напр. *„Z badań nad polsko-ukraińskimi powązaniami językowymi* (Lublin, 2003), а також робота з 1998 року як відповідального редактора *„Наукових записок ТНПУ. Серія: Мовознавство”*.

Упродовж багатьох років пан Професор чимало сил, часу та енергії віддавав організації наукової діяльності в Україні та поза її межами, був активним учасником наукових товариств й організацій: 1985–1995 рр. – член авторського міжнародного колективу з укладання *„Слов’янського ономастичного атласу”*; з 2001 року – член Комісії польсько-українських культурних зв’язків при Польській АН, з 2007 – член Української ономастичної комісії, з 2010 – член Ономастичної комісії Міжнародного комітету славістів. Кожна із всеукраїнських ономастичних конференцій, що упродовж останніх десятиліть відбуваються щодва роки, була проведена за активної участі професора Бучка. Знаний польський мовознавець М. Лесів із вдячністю згадує, що два люблінські університети (UMCS і KUL) сьогодні своїм високим рівнем україністики завдячують також і самовідданій науковій, видавничій та дидактичній діяльності пана Професора. Під керівництвом Дмитра Бучка в Тернополі при кафедрі українського і загального мовознавства був створений *„Західноукраїнський ономастичний центр”*, члени якого продовжують працювати над укладанням *„Словника українських прізвищ Карпат і Прикарпаття”*, активно вивчають українську топонімію, антропонімію, ергонімію, урбанонімію та ін.

Неоціненний внесок професора Д. Бучка в організацію та розгортання ономастичних студій в Україні та поза її межами. Понад 20 кандидатських досліджень у різних царинах ономастики написано під його керівництвом, їх автори працюють сьогодні викладачами в різних вищих

навчальних закладах України – Тернополя, Львова, Чернівців, Дрогобича, Хмельницького. Він був науковим консультантом трьох докторських дисертацій, написав понад 50 відгуків на автореферати кандидатських і докторських дисертацій, опонував понад 20 дисертацій. Українське мовознавство втратило не лише видатного, діяльного, працюючого професора, автора багатьох вартісних досліджень, який упродовж усього життя віддано та плідно працював у царині ономастики й науковий доробок якого – це вагомі цеглини в міцному підмурівку науки про власні назви як в українській лінгвістиці, так і в мовознавстві інших слов'янських народів, а й уважного, вихователя наукових кадрів, що виховав і залишив по собі цілу плеяду українських ономастів, дав путівку в життя багатьом науковцям, розбудував Чернівецьку і заснував Тернопільську ономастичні школи.

З 1996 року професор Дмитро Бучко – член спеціалізованих вчених рад Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і Львівського національного університету імені І. Франка з присудження наукових ступенів кандидата філологічних наук та доктора філологічних наук зі спеціальності „українська мова”, упродовж 1996–2001 рр. – заступник голови спеціалізованої вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка з присудження наукових ступенів кандидата філологічних наук зі спеціальності „українська мова” та „методика викладання української мови”; 1998–2003 рр. – член спеціалізованої ради із захисту докторських (габілітаційних) робіт з гуманітарних наук у Люблінському католицькому університеті.

Професор Бучко – учасник багатьох міжнародних конгресів, наукових конференцій та з'їздів, зокрема: XIII і XXI конгресів ономастів (Краків, Упсала), IX з'їзду славістів (Київ, 1983), I, II, IV з'їздів українців світу (Київ, Львів, Одеса), III з'їзду діалектологів і геолінгвістів (Люблін), I Міжнародного з'їзду гуцулів (Івано-Франківськ), I міжнародного з'їзду бойків (м. Турка Львівської обл.), міжнародних конференцій у Польщі (Білосток, Варшава, Краків, Лодзь, Люблін, Ополе, Піла та ін.), Росії (Москва, Ленінград, Володимир), Болгарії (Велико-Тирново), Австрії (Грац, Клягенфурт), Латвії (Рига), Білорусії (Вітебськ, Мінськ) та ін.

Дмитро Бучко належав до тих людей, які повністю віддані науці, жертвовно служать їй. Учений широкого світогляду й глибокої ерудиції. Чесний, принциповий, у наукових дослідженнях – присікливий та вимогливий до себе й до інших, відданий справжній, а не кон'юктурній науці. Таким ми його пам'ятатимемо.

Своїх учнів пан Професор учив об'єктивному, неупередженому ставленню до наукових проблем, застерігав від поспішних, тим паче „модних” висновків, спонукав ретельно й вдумливо працювати з фактичним матеріалом. Його улюблений, відомий багатьом вислів про те, що має правити за мірило наукової вагомості тих чи інших наукових узагальнень, – „Матеріал покаже...”.

Але насамперед, і в першу чергу, він був педагогом, учителем. Усе своє життя, працюючи з 1966 року в навчальних закладах Чернівців, Тернополя і Любліна, читав різні курси із сучасної української літературної мови, історії української мови, вступ до мовознавства, загальне мовознавство, порівняльну граматику слов'янських мов, польську мову, спецкурс з ономастики та ін., керував дипломними й магістерськими роботами. Любив студентів і опікувався ними: спершу як старший товариш, згодом – як батько і наставник.

Був професор Бучко неймовірно добрим, тактовним, справедливим і надійним, жив з відкритим і щирим серцем, помножував добро навколо себе в геометричній прогресії. Кожен, хто бодай коротко був з ним знайомий, згадує його як інтелігентну, толерантну й чуйну людину, зустріч з якою була святом. Мав талант кожного зустріти, як рідного – тепло, щиро, по-українськи, завжди знаходив хороші й потрібні слова, умів жартувати й підбадьорювати, а очі світилися добротою та батьківською турботою. Члени кафедри згадують, що на одному з останніх засідань пан Професор раптом сказав: „Як я вас усіх люблю!...”

На робочому столі залишилися незавершені праці... На півслові, на півподихові відійшов у вічність красивий, мужній, шляхетний, багатогранний і цілісний чоловік. У нашій пам'яті він залишиться неординарною, яскравою людиною з невичерпною молодечею енергією, суворою вимогливістю і добротою, прихованою в меткому погляді інтелектуала.

Хай світло і затишно буде йому в небесних хоробах. Царство небесне і вічна пам'ять.